

ПЛЕМІННА РОБОТА З МИРГОРОДСЬКОЮ ПОРОДОЮ

С.ВОЙТЕНКО,
кандидат
сільськогосподарських наук
А.МАЦЬКО,
головний спеціаліст
Укрплемоб'єднання
по племінній справі

Одна з перших вітчизняних порід свиней — миргородська — за низкою ознак переважає інші вітчизняні породи, зокрема велику білу, полтавську та українську м'ясну. Насамперед молозиво свиноматок миргородської породи містить вищий рівень глобулінів, що дає змогу забезпечити високу життєздатність приплоду. Ці свині здатні поїдати значну частку зелених і соковитих кормів, що зумовлює їхню невибагливість до умов годівлі, спроможність використовувати випаси, стресостійкість і міцність кістяка.

Статева система молодняку миргородської породи розвивається швидше, тому ремонтних свинок можна парувати на місяць раніше порівняно з ровесницями інших порід. Раннє відкладання жиру дає змогу в коротші строки одержати високоякісне сало. Незрівнянним за своїми смаковими якостями вважають і м'ясо цих свиней, а низький вміст вологи та наявність жирових прошарків сприяє одержанню з нього високоякісних сухих ковбас і консервів.

У державній мережі племінних господарств, де розводять і поліпшують миргородську породу, є три племзаводи, один племгосп та чотири племферми. Найбільше племінних господарств у Полтавській області (шість) та по одному в Хмельницькій і Сумській. Крім того, цих свиней розводять на Одещині, Чернігівщині та Рівненщині.

Нині основних кнурів та свиноматок миргородської породи налічується відповідно 156 і 1000 голів, що нижче рівня 1990 року май-

же на 50 відсотків. Така тенденція пояснюється не тільки недооцінкою її виробниками, а насамперед невідповідністю цінової політики, коли собівартість продукції вища за реалізаційну вартість.

Порівнюючи генеалогічну структуру свиней миргородської породи за останні 10 років, слід зазначити різке скорочення і кількості родин та ліній, які в основному належали до кролевецького, подільського та придніпровського типів, об'єднаних в 70-ті роки в одну породу.

На сучасному етапі порода представлена 13 лініями: Швидкого, Ловчика, Камиша, Дніпра, Каштана, Веселого, Грозного, Коханого, Шустрого, Ворона, Оригінального, Вільного і Переможця та 25 родинами: Зозулі, Смородини, Журавки, Конвалії, Русалки, Вербі, Ландишки, Зорьки, Сороки, Цитрини, Ягоди, Картки, Фіалки, Фауни, Діброви, Сойки, Флори, Щирої, Пави, Ласкової, Рози, Фари, Гордої, Елі і Цесарки (перераховано в порядку кількісного складу).

Для повнішого уявлення про структурний склад породи наводимо дані про наявність певних ліній та родин в племінних господарствах України, які, на нашу думку, допоможуть селекціонерам в обміні племінним матеріалом (табл.1).

Дуже прикро, що лінії Вільного, Шустрого та Переможця не дублюються в інших господарствах, що може призвести до їх зникнення. Серед родин свиноматок до таких належать: Вербі, Гордої, Діброви, Журавки, Елі, Сойки, Фауни, Фари, Флори, Фіалки та Цесарки.

Оскільки в племінній роботі розведення по лініях та родинках взаємоузгоджене, при обміні ремонтним молодняком варто звертати увагу не тільки на кнурців, а й на свинок, бо порода нечисленна і потребує часткового оновлення генотипу на внутрішньопородній основі.

За якістю своїх стад племінні гос-

подарства дуже відрізняються один від одного. Наприклад, за продуктивністю свиноматок помітно виділяються племзаводи ім.Декабристів та ім.Шевченка, що пояснюється не тільки різницею в умовах годівлі та утримання, а й рівнем племінної роботи.

На жаль, унаслідок щорічної реалізації племінного молодняку господарства всіх категорій постійно здійснюють досить інтенсивний обмін племінним матеріалом із селекційних стад без належного планування та обґрунтування. За такої ситуації, без знань та обліку генеалогічних зв'язків між селекційними стадами, втрачає ефективність діяльність обласної системи розведення свиней, що має на меті впорядкувати племінну роботу у товарному свинарстві. Тому ми вирішили виявити генеалогічні зв'язки між основними селекційними стадами миргородської породи.

Зв'язок стада, що аналізувалось, з іншими господарствами визначали за часткою завезених предків у перших трьох рядах родоводу основних кнурів і свиноматок (усього 14 предків). Якщо в господарство завезено батька або матір тварини, яку аналізують, половину її родоводу (сім тварин із 14) становлять предки з іншого господарства. Коли завезених тварин знаходили у другому ряду або в третьому, то тільки три та один, відповідно, із 14 предків вказують на зв'язок конкретної тварини стада, котру аналізують, з іншим племінним стадом. Крім того, всіх завезених предків згрупували по господарствах, з яких вони надійшли, і таким чином визначили частку окремих джерел при формуванні родоводів тварин аналізованого стада.

Підсумкові дані про частку завезених предків у родоводі племінних тварин миргородської породи одержано за результатами аналізу поголів'я трьох племзаводів, племгоспу та двох племінних ферм, де зосереджено 87 відсотків усіх тварин цієї породи.

Із шести проаналізованих стад серед основних кнурів завезених предків налічується 60%, а серед свиноматок — 29,7%.

У середньому окремі селекційні стада відрізняються один від другого за даним показником (табл.2). У ста-

Торік в результаті штучного осіменіння одержано (червень—липень) в літніх таборах 2500 поросят, з яких відібрано на контрольне вирощування 15 ремонтних кнурців і 380 ремонтних свинок. Підсвинків утримують групами, вони мають заводську вгодованість і високу племінну цінність.

Годують свиней концкормами, зеленою масою, буря-

ками, постійно випасають улітку, а ранньої весни та пізньої осені — за сприятливої погоди.

Племінний облік упорядковано відповідно до затверджених форм. Все поголів'я здорове.

На зимовий період придбали лампи й виготовили пристрої для обігрівання поросят. Сподіваємось і взимку вирощувати високоякісний племінний молодняк.

дах племзаводів, які тривалий час працюють над удосконаленням миргородської породи, частка завезених тварин значно нижча, ніж в основній масі племінних господарств і ферм.

Наприклад, племзавод ім.Декабристів працює тільки зі своїми кнурами та свиноматками. В заводському стаді відсутня насиченість родоводів основними генеалогічних структур завезеними предками.

Частка завезених предків у племзаводі "Перемога" значно більша, особливо в родовах кнурів, де вони досягають 40,4 відсотка.

Високу насиченість родоводів завезеними з інших господарств предками відмічено і в стаді племзаводу ім.Шевченка. Рівень завезених кнурів становить 53,9%, а свиноматок — 50,0%, причому ремонтний молодняк завозили з шести-семи господарств, нижчих за рангом та з незначним рівнем племінної роботи. Цей випадок можна пояснити тим, що племзавод ім.Шевченка недавно створений і працює за ротаційною системою — завозить тварин, щоб запобігти інбридингу, з інших господарств з інтервалом два-три роки, хоча це і порушує встановлений розрахунковий мінімум для породи в шість—вісім років й призводить до негативних наслідків.

За даними аналізу родоводів племінних тварин по племгоспу та племфермах, частка завезеного племматеріалу значно зростає від 53,5 до 100% у кнурів та від 21,1 до 71,2% у свиноматок. Крім того, невелика чисельність миргородської породи та недотримання планів завезення ремонтного молодняку згідно з ієрархічним принципом зумовлює той факт, що завезений кнур чи свиноматка в стаді уже мають родинні зв'язки з відповідними результатами.

Наприклад, у племзаводі ім.Шевченка чотири кнури завезені з племферми ім.К.Маркса, в другому ряду родоводу мають предків, що належать цьому ж племзаводу ім.Шевченка. Ще гіршу ситуацію відмічено на племфермах "Колос" та ім.Куйбишева, де 9,6—18,7% ремонтного поголів'я завезено з господарств, які самі нещодавно поповнили свої стада тваринами з цих племферм. Тому використання таких особин для відтворення не могло сприяти поліпшенню якості племінних стад і породи в цілому.

Таким чином, між господарствами є високий обмін племінним матеріалом, а практика ремонтування стад має ряд недоліків: знижується рівень селекції в стадах, а за рівнем племінної роботи вони мало в чому відрізняються від товарного репродуктора. Крім того, завезення кнурів

Структурні одиниці	Господарства						
	ДПЗ ім.Декабристів	ДПЗ ім.Шевченка	ДПЗ "Перемога"	П/Г-п "Шарівський"	П/ф "Колос"	П/ф ім.Куйбишева	П/ф ім.К.Маркса
Лінії							
Веселого	x	x	x	x	x		x
Ворона		x			x		x
Вільного			x				
Грозного			x		x		x
Дніпра	x			x	x	x	x
Камиша	x	x	x		x	x	x
Каштана		x			x	x	x
Коханого	x	x	x				
Ловчика	x	x	x			x	x
Оригінального			x			x	
Переможця			x				
Швидкого	x	x	x	x	x	x	x
Шустрого			x				
Родини							
Верби				x			
Гордої			x				
Діброви	x						
Журавки		x					
Зорьки	x						
Зозулі		x	x			x	x
Ели	x						
Картки		x			x		
Конвалії	x	x			x	x	
Ласкавої	x		x				
Ландишки		x					
Пави			x				
Рози					x	x	
Русалки	x		x				
Смородини	x		x		x	x	
Сороки	x		x				
Сойки	x						
Фауни				x			
Фари				x			
Флори				x			
Фіалки		x					
Цитрини	x		x				
Цесарки		x					
Щирої	x						
Ягоди	x						

в середньому з чотирьох господарств, а свинок — з п'яти для ремонту стада певного господарства ускладнює створення масиву тварин, відселекціонованих у певному напрямі продуктивності. Завезення ремонтного молодняку з племінних господарств з незначним рівнем продуктивності не дає змоги удосконалити породу.

Усе це свідчить про необхідність планування племінної роботи з породою в напрямі впорядкування взаємообміну племінним матеріалом між селекційними стадами.

Одним з ефективних шляхів практичного вирішення цієї проблеми

можна назвати таку роботу: за певним племзаводом закріплюють кілька племінних ферм, а обмін здійснюється через шість—десять років. Племгосподарства та племферми мають реалізувати молодняк відселекціонований у заводських стадах, у товарні господарства.

Обмін племінним матеріалом між рядовими господарствами слід звести повністю, а між племзаводами — обмежити до мінімуму і проводити тільки з дозволу Укрплемоб'єднання.

Систему обміну племінним матеріалом між господарствами, що розводять свиней миргородської

Таблиця 2

Господарство	Кнури			Свиноматки		
	Всього голів	Завезено предків у родоводі, %	К-сть господарств, з яких завозили тварин	Всього голів	Завезено предків у родоводі, %	К-сть господарств, з яких завозили тварин
Племзаводи						
ім.Декабристів	30	—	—	200	—	—
ім.Шевченка	24	53,9	7	200	50,0	6
"Перемога"	20	40,4	4	150	6,4	4
Племгоспи:						
"Шарівський"	7	100	4	90	21,1	3
Племферми:						
"Колос"	11	100	4	110	71,2	8
ім.Куйбишева	18	53,5	7	120	29,3	6
В середньому:		60,0	4,3	145	29,7	4,5

роди, враховуючи наявність певних ліній та частоту попереднього обміну, наводимо в таблиці 3.

Але дана система буде ефективною тільки за умови, якщо племзаводи вирощуватимуть високоякісний молодняк, а племінні ферми та племінні репродуктори забезпечуватимуть ремонтних тварин, одержаних з нуклеусних стад, повноцінною годівлею для прояву їхніх генотипних можливостей. Інакше завезені племінні свині у гірших умовах не матимуть змоги проявити свій генетичний потенціал. А він досить високий: кращі свиноматки мають багатоплідність 12—14 голів на опорос і масу гнізда поросят у віці два місяці — 212—224 кг, а молодняк на контрольній відгодівлі досягає живої маси 100 кг за 175—186 днів при витратах корму на 1 кг приросту 3,55—3,92 к.од.

Для поліпшення продуктивних якостей свиней миргородської породи, насамперед відтворної здатності або свиноматок даної популяції найчастіше використовують як материнську основу в системі схрещування), у племінних господарствах Полтавщини, а саме в племзаводі ім.Шевченка та на племфермі "Колос", планується створити дві високопродуктивні лінії на внутрішньопородній та міжпородній основі.

Нова заводська лінія з підвищеною відтворною здатністю в племзаводі ім.Шевченка має відповідати вимогам цільового стандарту: багатоплідність — не менше 11 голів, середня маса однієї голови при відлученні у віці два місяці — не менше 17 кг, збереженість приплоду до відлучення — 92%, жива маса кнурів у 24 місяці — 265 кг, довжина тулуба — 170 см, а свиноматок після першого опоросу — відповідно 195 кг та 152 см.

Для виведення тварин з такими показниками при формуванні генеа-

Племінне господарство	Область	Основних синоматок, гол.	Племінна ферма	Область	Основних синоматок, гол.
ДПЗ ім.Декабристів	Полтавська	200	П/ф "Колос"	Полтавська	110
			П/г-п "Шарівський"	Хмельницька	90
ДПЗ "Перемога"	Полтавська	150	П/ф ім.К.Маркса	Полтавська	70
ДПЗ ім.Шевченка	Полтавська	200	П/ф "Дружба"	Житомирська	50
			П/ф ім. Куйбишева	Полтавська	120
			П/ф 1 Травня	Сумська	60

логічної структури як вихідний селекційний матеріал відібрали кнурів і свиноматок різних, не споріднених між собою ліній Ворона, Каштана, Швидкого та Ловчика, у яких попередньо вивчили комбінаційну здатність, родинні зв'язки по Райту та здійснили добір пар за низкою господарсько-корисних ознак. Торік одержано тварин другої генерації, серед яких визначено родоначальника нової заводської лінії.

Другу лінію в миргородській породі заплановано вивести методом ввідного схрещування. Враховуючи той факт, що на генетичну мінливість репродуктивних якостей найбільше впливає явище домінування та епістазу, за цими ознаками майже завжди проявляється гетерозис, оскільки відтворні властивості мають низький ступінь спадковості. Заводську лінію на племфермі КСП "Колос" Миргородського району Полтавської області планується створити, використовуючи "прилиття крові" кнурів великої чорної породи. Вибір даної породи пояснюється схожістю її з миргородською за напрямом продуктивності та забарвленням тварин, що в кінцевому результаті не вплине на масть нащадків і певною мірою знизить інбридинг у селекційних стадах та підвищить продуктивність. У господарстві одержано тварин першої генерації, з якими вестиметься подальша селекційна робота.

Свиней миргородської породи у двох інших племзаводах ім.Декаб-

ристів та "Перемога" — удосконалюватимуть методами внутрішньопородної селекції, цю роботу спрямовано на підтримання високого рівня продуктивності тварин. У племзаводі ім.Декабристів за попередні роки досягнуто значні показники відгодівельних якостей, на основі чого планується створити заводський тип з поліпшеною скороспілістю.

Свиноматки миргородської породи добре зарекомендували себе в умовах промислових комплексів у поєднанні з кнурами великої білої, полтавської й української м'ясних порід та ландрас у ряді областей України, а одержаний помісний молод-

Таблиця 3

няк має значно вищий вихід м'яса в туші, ніж у згаданих поєднаннях. Тому водночас із спеціалістами Хмельницької дослідної станції та обплемоб'єднання у племгоспі "Шарівський" розпочато роботу над вивченням варіантів реципрокного схрещування із використанням тварин великої білої породи англійської селекції. На основі вивчення м'ясних, відгодівельних та репродуктивних якостей одержаних помісей буде розроблено рекомендації по використанню їх у виробництві, а за відсутності відхилень від норми — розпочато закладку нової лінії з підвищеними м'ясними якістьми з жорстким відбором за масою та тілобудовою.

Важкий стан племінних господарств миргородської породи, відсутність допомоги з боку держави щороку відчутніше позначається на якості племінного молодняку й зниженні поголів'я цієї локальної породи. І тому нам хотілося б подякувати спеціалістам, які попри всі негаразди намагаються зберегти і поліпшити її. Це головні зоотехніки племзаводу ім.Шевченка — Тур К.П. та КСП "Колос" — Черниш І.В., зоотехніки-селекціонери племзаводу ім.Декабристів — Цибенко К.І. та племпідприємства "Шарівський" — Рейнега Р.І., а також спеціалісти Хмельницького племоб'єднання та дослідної станції, які надають допомогу Інституту свинарства у проведенні досліджень.

тритижневого віку (якщо вони вирощуються операторами) та більшого — до закінчення випоювання незбираного молока. У свинарстві окремим об'єктом стимулювання стануть поросята при відлученні, одиниця маси яких значно дорожча, як усієї свинини в середньому. У вівчарстві аналогічно окремо калькулюється маса агнят при відлученні від вівцематок.

У скотарстві, вівчарстві, а часом і в інших галузях витрати в зимовий і літній періоди істотно різняться, що вимагає сезонної диференціації норм витрат. Різниця виявляється насамперед у вартості кормів та рівні продуктивності тварин. Аналіз повинен показати, якими є ці відмінності на даній фермі.

При плануванні витрат господарства, крім фонду оплати праці, повинен передбачатися невеликий стартовий фонд преміювання. Надалі джерелом коштів на преміювання будуть виручка від реалізації додатково одержаної при тих самих ресурсах продукції та економії на придбанні різних засобів і власному виробництві їх (насамперед на вирощуванні кормів). Однак одержання таких коштів часто відставатиме в часі від трудового процесу на фермі, в результаті якого досягається додатковий ефект. Тому премії можна нараховувати, а тим більше виплачувати у більш пізні строки. Але й при цьому аналізи результативності виробництва по кожній групі тварин мають проводитися систематично, як правило, щомісяця. Важливо своєчасно вживати заходів до того, аби не було таких груп і трудових колективів, де допускається перевитрата, інакше можуть бути зведені нанівець результати ефективної

діяльності інших тваринників. Перевитрати не повинні списуватися — ставиться вимога, щоб вони були перекриті економією в наступні місяці.

Як правило, на преміювання слід перераховувати 40—50% одержаної економії, у всякому разі не більше 60%, оскільки господарство повинне сплатити відрахування на виплачену зарплату.

Порядок розподілу нарахованої колективної премії недоцільно жорстко регламентувати. Важливо, щоб сам колектив оцінював унесок кожного працівника. Якщо ж тваринники не наважуються вести принципову розмову з цього приводу, премію розподіляють пропорційно основній зарплаті членів колективу.

Преміювання від економії може бути впроваджене практично скрізь. Більш досконалим, але й складнішим, є стимулювання залежне від забезпеченого колективом прибутку. Його треба застосовувати при розвинених внутрішньогосподарських відносинах, коли первинним колективам надано високу самостійність. При цьому кожна бригада має свій рахунок, на який обліковуються всі її затрати і доходи. Крім власних колективів повинен відшкодовувати частину загальногосподарських затрат, включаючи сюди й участь у капіталовкладеннях, соціальних заходах тощо. Прибуток як різниця між доходами від виробництва реалізованих продуктів та затратами використовується колективом для вдосконалення виробництва і стимулювання працівників. Особливістю цього методу є те, що в цінах кормів та послуг закладається прибуток їхніх виробників

відповідно до правил ринкової економіки. Таким чином обчислюється реальна собівартість продукції, що виявляється вищою порівняно з тією, яку показано у звітах. Зрозуміло: на таких умовах можуть працювати тільки виробництва, дійсно прибуткові. Таких у тваринництві поки що мало; однак при раціональному господарюванні їх повинно бути значно більше.

В об'єктивно збиткових виробництвах можна також застосовувати стимулювання від прибутку, якщо розглядати їх як планово-збиткові. Тобто утворюється умовний прибуток, коли до доходів підрозділу добавляється регламентована дотація, виділена на кожну одиницю продукції. Однак такий метод виправданий тільки тоді, коли ціни покривають не менше 70—75% обґрунтованих затрат. Великі дотації неефективні, оскільки нівелюватимуть результати роботи тваринників і їхніх колективів.

Замість виділення дотаційних сум у господарстві можна розрахувати свої внутрішні ціни на певні тваринницькі продукти, які ґрунтуватимуться на об'єктивно спланованій собівартості. При цьому також здійснюватиметься регламентоване дотування тваринницьких галузей за рахунок прибуткових землеробських та інших виробництв.

Практично збитки в більшості господарств від тваринництва складаються безконтрольно. Відсутність механізму стимулювання економії затрат зумовлює ще більше руйнування сільгосппідприємств, які нині поставлені в тяжкі умови виживання.

НТП: Проблеми, пошуки, здобутки

СКИБЕНКО І. Основи відновлення промислового свинарства	2
ДІВІНСЬКИЙ Ф. Висока якість "Брацлавчанки"	5
ОКОВЕНКО В. Птахівництво — галузь рентабельна	7

ПЛЕМІННА РОБОТА ТА ВІДТВОРЕННЯ СТАДА

ПАБАТ В., ВІННИЧУК Д. Гібридні породи м'ясної худоби	9
ДУБІН А., БУРКАТ В. Оцінка корів червоно-рябої молочної породи за вгодованість	11
ЯКУБА В., ЧЕРНЯВСЬКИЙ Ю., ЛОБУР Т., ГОРБАНЬ В. Нова племферма	12
ВОЙТЕНКО С., МАЦЬКО А. Племінна робота з миргородською породою	13
МОВЧАН О. Хвильові процеси у тваринництві	16
АКІМОВ С. Використання свиней центрального типу української м'ясної породи у схрещуванні	17

ВЕТЕРИНАРІЯ

МІСЬКЕВИЧ С. Результати обстеження господарств України, неблагополучних за рота- і коронавірусною інфекцією	18
---	----

ШМАЮН С., САМОРАЙ М., НІЩЕМЕНКО М., АНТИПОВ А.

Показники крові та стан імунної системи організму коней	19
АКАТІЄВА Ж., БОГАЧ М., КРИВУТЕНКО О. Вплив гумату натрію на ріст, розвиток і збереження курей породи білий леггорн	21

КОРМИ ТА ГОДІВЛЯ

САВЧУК Д., СОХАЦЬКИЙ П. Деякі питання годівлі тварин	22
ХАДЖИДАВИДОВ О. Диференційованість у годівлі бичків різних генотипів	24
РОМАНОВ Л., ГРИГОР'ЄВА А. Шляхи зниження вмісту радіонуклідів у молоці та продуктах його переробки	24
ВУДМАСКА В., БРАТУНЬЯК Г. Кормові боби в раціонах телят	25
КАРУНСЬКИЙ О., КОВТУНЕНКО П. Нетрадиційні мінеральні добавки в раціонах молодняку курей яєчного напрямку	26

ЕКОНОМІКА І ОРГАНІЗАЦІЯ ВИРОБНИЦТВА

СЕМИУСОВ П. Оплата праці у тваринництві	26
ДІЄСПЕРОВ В. Матеріальне стимулювання праці тваринників	29